

Ezek nem azok a falak

A mai, március 15.-i városi tisztelgés programját „beharangozó” írás a DM-ben többek között ezeket mondta: „Annak az épületnek díszes erkélyéről, amelynek falai befogadták az 1849. júliusi Országgyűlést, amely elfogadta a nemzetiségekről és a zsidók egyenjogúságáról szóló nagy jelentőségű törvényt.” (DM 1990. márc. 10.)

Ezek nem azok a falak, amelyek látták Kossuthékat. A mai Városháza Lechner Ödön és Pártos Gyula páratlan hatású alkotása, amely 1883-ra épült fel. Viszont az igaz, hogy ennek helyén állt a Vedres István tervei szerint, Schwörtz János kivitelezésében emelt épület, késő barokk stílusban, s ezt pedig az 1728-ban épített Városháza előzte meg. Azt Pyrner József tervezte, és az ő alkotását megelőző Városházát 1717-ben bontották le. A Vedres tervezte épületet 1804-ben adták át rendeltetésének, és még színi-előadások tartására alkalmas terem is volt benne.

A jelenlegi Városháza tervezői és építői a korábban emelt épület alapjait megtartották, a régi anyagokat is részint felhasználták az épülettömegbe. Az egész alkotást a korábbiál jóval magasabbra emelték. A Vedres-féle Városháza tornya a homlokzati főfalra épült. (Innen nézte Haynau a szőregi csata kimenetelét, és ekkor a torony belővest is kapott.) Az akkori torony fémkosárerkélyes volt, a mai: körkörös erkéllyel körbefogott, kecses, salangmentes kiképzéssel. Lechner Ödön egyszerű művészimernőki képességét igazolja (a Milkó-palota és a Deutsch-Wolf-ház, ma Szeged SC-irodaház mellett) ez az alkotás, amelyet a barokkos tető színes cserepeivel a magyaros szecesszió nagyszerű művei közé emel. A jelenlegi épület tornya, szemben a Vedres-féle Városházával, az udvari főfal fölé került. És hatásában ez is külön nagy értéke. Megjelenésében olyan, mint egy holdfényben táncoló csipkefőköts menyecske — Babits után, szabadon.

A Városháza és Lechner Ödön alkotásai, de az 1879. évi nagyárvíz 111. évfordulója alkalmából érdemes említeni az újjáépítők elismerését. Papp Imre írja (1960): „A magyar városépítésnek eddig kevésbé méltott műszaki alkotásaként, méreteiben kellőképpen fel nem ismert példája Szeged újjáépítése. Szervezésében és összefogó irányítás tekintetében Tisza Lajos (1832–1898), az újjáépítés királyi bizosának, műszaki vonatkozásban pedig elsősorban Lechner Lajos nevéhez fűződik ez a kiváló munka.”

És ha már itt tartunk, és a 141 évvel korábbi történeteket idézzük, érdemes felemlítenünk a Városháza mellett álló klasszicista épületet, a Zsótér-házat, amelynek felépítéséig felépült falai között 1849. július 14-én írta alá Kossuth Lajos és Nicolae Bălcescu a magyar–román Kibékülési tervet. Most, az újonnan formálódó magyar–román kapcsolatokban, egymás megbecsülésén alapuló ismét helyet adhatnánk egy ilyen tervnek.

Bátyai Jenő

P. Sz.

Csongrádi szomszédoló

Az odafigyelés „politikája”

A szövetkezeti mozgalom régi dilemmája, hogy a gazdaságosságot, vagy a tagság érdekeit, tartsa-e inkább szem előtt? Az elmúlt években, mint annyi minden másra, erre is ráhúzták: politika. Ahogyan az egészségügy, a lakás, az életszínvonal politikai kérdéssé nőtte ki magát, úgy a szövetkezeti mozgalom is politikai jellegűt öltött.

— Nálunk még van szövetkezetpolitika, sőt lesz is — fogad Csongrádon az áfész elnöke, Juhász László, majd hozzátesszi: — Azt hiszem, ez az egyetlen tiszta politika, ami valóban az emberek, a tagság érdekeit szolgálja.

— Igazából nem is helyettesítő ez a fogalom — veszi át a szót Góg János, a Csongrád és Vidéke Áfész osztályvezetője. — Azt mondhatnám helyette, hogy törődés a tagsággal, de ez túl hosszú lenne. Az a lényeg, hogy a régi, hagyományos szövetkezetpolitika helyett egy újat kell meghonosítani.

— Hogyan fessz ez a gyakorlatban?

— Úgy, hogy eddig fentől mondták meg, nekünk idelelni mi a jó. Ott volt például a „munka és műveltség” mozgalom. Ha tettett, ha nem, csinálni kellett, mert különben nem is nevezhetett a szövetkezet a kiváló címre. Az pedig komoly anyagi hátrányt jelentett a tagságnak.

— Sose ódzkodtak ellene?

— Dehogyan nem! Igyekez-

tünk a közös kötőfékből kihúzni a nyakunkat, de az lett a vége, hogy renitens szövetkezet hírében álltunk. Ma már szabadon dönthetünk. Az autonóm szövetkezetpolitika gyümölcse kezd beérni. Egy-egy rendezvényünkre alig férnek be az emberek akkor, amikor szeret az országban érdeklősegről panaszkodnak.

— Egykor a nagy rendezvények hítelestették a szövetkezetpolitikai munkát!

— Sose voltunk gigantomániások. Bár külön osztály foglalkozik ezzel a területtel az áfésznél, mindössze ketten vagyunk. A rendezvényeinknél se arra törekszünk, hogy minél hatalmasabbak legyenek. Azt kell adnunk, amire a tagságnak igénye van. Az az igazság, hogy a három hozzárt tartozó faluban — Csanyteleken, Tömörkényen és Felgyőn — alig akad más szintén a közösségi életre, mint a szövetkezeti mozgalom. Oda kell hát figyelni a tagságra. Apróságnak tűnik, de fontos figyelemesség, hogy tavaly óta minden tagunknak külön névnapköszöntőlevelet küldünk: pedig több mint 5900-an vannak. Az emberek érezni akarják, hogy tartoznak valahova.

— Egyéb kötelezettségei is akadnak az áfésznek...

— A kereskedelem szinte teljesen a miénk a falvakban. Az állami szféra a nehéz helyekről teljesen kivonult. Az ellátást még áldozatok árán is fenn kell tar-

tanunk, hiszen a negyvenes években többek között éppen ezért alakultak az áfészek. Fontos, hogy valóban a tagság döntson. Egy-egy faluban helyi intézőbizottságokat akarunk létrehozni. Az ott lakók mondják meg, boltot akarnak, vagy vendéglőt, sportkört, vagy dalárdát, hiszen az ő pénzükből gazdálkodunk.

— Ha ennyire meghatározó a szövetkezet a falvakban, akkor nem elég csak a gazdálkodásra odafigyelni...

— Tavaly felmértük idős tagjaink szociális helyzetét. Az eredmény minket is meglepett. Hetvenötven kaptak egyszeri segélyként 1000–2500 forintot. Az ideiglenesre már 1 millió szociális keretet terjesztünk a küldöttgyűlés elé, mert nagyon sokan szorulnak segítségre.

Természetesen a „hagyományos” szövetkezetpolitikai mozgalmakból is kiveszik a részüket a csongrádiak, legalábbis ott, ahol ezt igényli a tagság.

— Fenntartjuk az Alföld Néptanegyűtest, dalolóklubot és irodalmi színpadot támogatunk, minden faluban működik sportkör. Az a fontos, hogy a tagság érezze, értük van az áfész és nem fordítva.

Ha a gyakorlatban mindez bevalik, tán még azt se bánják, ha továbbra is szövetkezetpolitikaként emlegetik azt, hogy odafigyelnek az emberekre.

R. G.

Új film

Mikor az ember még fiatal és azt mondja magának: Na, most kezmembe veszem az életet! — akkor valami különös báj ragyogja körül, melyet a tapasztaltabbak irigykedve csupán naivságnak neveznek. Kezdetben ezernyi választási lehetőség mutatja magát, bármerre el lehet indulni — de csak egyfelé, és visszaút nem nagyon van.

Körülbelül ezt az utat futja be a címszereplő a Shirley Valentine című filmben. Diákéveiben a totális lázadásra adta fejét, aztán férjhez ment egy jópofa, mosolygós, Joseph nevű fiúhoz, akinek az idő múlásával lefagyott arcáról a mosoly, már a legkisebb változást sem tűrte, pontosan 6 órák vacsorázott és ha Shirley csak 6 óra 10-re késztette el a vacsorát, már a falat kaparta. Tehát a fiúból egy pasi lett — ahogy Shirley mondta: egy dög unalmas pasi. Shirley főzött, mosott és nagy magányában a fallal beszélgetett, mivel már a gyerekek is kirepültek. Egyetlen álma volt már csak, mint 42 éves nőnek, hogy a naplementénél üljön a tengerparton, s az ország borából igyon egy pohárral és újra a a Shirley Valentine legyen, aki élete virágkorában. Ahhoz viszont, hogy a tengerparton borozzon, utaznia kellene, ahogyan annak idején tervezte. Egyik barátja hosszas unszolására elhatározza, hogy együtt utaznak Görögországba. Itt aztán úgy tűnik, magára talál Shirley, és ezért hajlandó minden áldozatot megfizetni...

Az évszázad lelete: a Budapesti Dalkézirat

Herder-díjas oktató a JATE-n

— **Fiatalemberként miért kezdett a régi német irodalommal foglalkozni?**

— Az indítatás részben a tanulmányaimból adódott. Katolikus teológiát végeztem, az ELTE magyar–német szaka előtt. Így egy se reg olyan diszciplinával — egyháztörténettel, biblikummal, joggal — ismerkedtem meg, ami a középkori irodalom és művészet tudományos vizsgálatát segítette. Némettanáram — Bódi László, Molloy Károly professzor — irányították figyelmemet a magyarországi középkori német kéziratok kutatására. Az egyetem elvégzése után az Országos Széchényi Könyvtár kézirtatárában — Hajdú Helga irányításával — középkori kódexekkel foglalkozhattam.

— **Ógermanisztikával meglehetősen kevesen foglalkoznak a német nyelvtudományon kívül. A hazai tudományterületen csak esetenként oktatnak régi német irodalmat.**

— Ennek az az oka, hogy a középkor tudományos műveléséhez meglehetősen sok előtanulmányra van szükség, a magyarországi könyvtárak pedig — sajnos — eddig nem szerezték be a tudományág legalapvetőbb szakönyveit sem.

— **Őn mégis eredetileg alkotott ezen a területen. Napjaink egyik legismertebb ógermanistája az évszázad leleteként üdvözölte az ön által ismertetett Budapesti Dalkéziratot. Hogyan került a kezébe ez a nevezetes töredék?**

— Szerencsés véletlen következtében. Egy neves hazai műgyűjtőnek, Varga Sándor Frigyesnek egyik le származottja egy doboznyi nyomtatvány- és kódextöredéket ajánlott eladásra a Budapesti Központi Antikváriumnak. Az ottani referens jó érzékkel észrevette, hogy értékes lelet került hozzájuk, ezért szakmai véleményért kért az Országos Széchényi Könyvtártól. Onnan engem, mint volt kollégát kértek meg a rendkívül érdekes lapok tudományos értékelésére, ismertetésére.

— **Miben áll a kézirat irodalomtörténeti jelentősége?**

— Úgy tűnik, a Budapesti Dalkézirat az első vállalkozás a középkori német nyelvű világi líra összegyűjtésére.

Kertész István: Az óskö-zösség kora az ókori keleti társadalmakban; Az ókori Görögország története; Az ókori Róma története. E három fejezet egyetlen könyvben található, mely főként az érettségizőknek, felvételizőknek nyújthat segítséget.

Bradányi Iván: Barbra Streisand. A címszereplőt, azt hiszem, nem kell bemutatni: ezúttal betűk formájában is betekinthetnek korunk egyik legizgalmasabb színésznőjének életéről, életmódjairól, életéről.

Szokolczay Lajos: Otágú sip. A szerző tanulmányokat, esszéket, kritikákat ad közre, melyek többek között Tandori Dezső, Illyés Gyula, Ladik Katalin, és számos „fiatal” művész munkáit is érintik.

Graham Greene: Utazások nagynénemmel. Augusta néni története olyanok, akár egy amerikai magazin, melyet reklámok, szexképek törlelnek. A hetvenöt éves, tisztelekre méltó nagynéni rejtélyes utazásaira magával viszi unokaöccsét, Henryt Brightonba, Boulogneba és Isztambulba.

A magyarországi német nyelvű középkori írásos emlékek feldolgozásában, publikálásában vitathatatlan érdemeket szerzett Vizkelety András, az MTA egyik kutatócsoportjának vezetője, a JATE német tanszékének vendégelőadója, aki az idei magyar Herder-díjas.

re, rendszerezésére. Továbbá: eddig úgy tudta az irodalom-történetírás, hogy a német lovagi líra gyűjtőtere, ápolása, leírása Délnyugat-Németországban, a Strassburg–Konstanz–Zürich háromszögben történt. A kéziratot vizsgálva kiderült, hogy jóval keletebbre, a hajdú–osztrák Duna-völgyben is működött egy kulturális központ. A szöveg nyelvjárási és stílusbeli jegyei, az ábrák, figurák művészettörténeti elemzése pedig arra utal, hogy jóval korábbi ez a keleti központ, mint a délnyugati. Említésre méltó, hogy a töredék három felének miniatűrű Regensburgi tojja ki az irodalmi, és művészi területre egyaránt kisugárzó tevékenység forrásvidékét. A Budapesti Dalkézirat legnagyobb irodalomtörténeti értéke, hogy a legkorábbi Minnesänger, a magyar fordításokból ismert Künbergeri lovag verseit is tartalmazza, melyeket csak egyetlen, a budapestinél később keletkezett kézirtatból ismertünk eddig. Ráadásul a budapesti töredék olyan jellegű szövegváltozatokat is tartalmaz, melyek a versek eddigi értelmezését több vonatkozásban módosítják. A kézirat elemzése két másik dalnok költeményei körüli bonyodalmak tisztázásához is hozzájárult.

— **Eddigi munkásságáért, s különösen a Budapesti Dal-**

kézirat elemzéséért idén májusban átveheti a hamburgi alapítású, a bécsi egyetem által kiadott Herder-díjat. Az alapítókát dicséri, hogy a kitüntetett egyéves ausztriai ösztöndíjra javasolhatja tudományára egy fiatal szakemberét. Az utánpótlást szolgálhatják egyetemi előadásai, szemináriumai is. Mióta áll kapcsolatban a szegedi tudományegyetemmel?

— A hetvenes évek elején kaptam óraadói megbízást az ELTE-n. Az ottani német tanszék fiatal kutatóját javasoltam az említett egyéves bécsi ösztöndíjra. A szegedi tudományegyetem érdeklődő, közvetlen atmoszféráját évek óta ismerem. Először a régi magyar irodalom kutatóival kerültem kapcsolatba: 1985-től két esztendőn át rendszeresen jártam ide, hogy a régi magyar és német nyelvű kéziratok művelődéstörténeti emlékek feldolgozásával foglalkozó hallgatói-kutatói csoportnak a paleográfia, kézirtattan alapelveit megismertessem. A német tanszéken többször tartottam egy-egy előadást. Az idén egész tavénben régi német irodalmat adok elő.

— **Mit nyújthat a magyarországi kutatás a nemzetközi germanisztika számára?**

— A magyarországi régi német kézirtatos és nyomtatványanyagon még senki nem rágta át magát. Fel kell dolgozni ezeket a dokumentumokat, legyenek ezek korai Minnesänger-töredékek, jözeffinista röplapok, vagy Thomas Mann-levelek. Az én tudományos programom, hogy a magyarországi középkori irodalomról és írásbeliségről alkotott nézeteinket korrigáljam és gazdagítsam, az itteni álláspontokat összevetem a középkori germanisztika eredményeivel.

Újszászi Ilona

A 2-esen is Aerocaritas

Áprilistól a Dunakanyarban is megkezdte a légi mentőszolgálatot az Aerocaritas legénysége. Mint Szőnyi Mihály, a váci kórház igazgató-főorvosa az MTI tudósítójának elmondotta, az utóbbi években a 2-es út forgalma és zsúfoltsága miatt a váci kórház valóságos baleseti centrummá vált. Ez tette szükségessé azt a kezdeményezést, hogy az M1-es és az M7-es autópályák mellett ezt az útvonalat is bekapcsolják a légi mentésbe.

Könyvjelző

Colleen McCullough: Tövismadarak. Az ausztrál író nő világsikert megélt könyve a tövismadár történetével kezdődik: ez a madár egész életében csak egyetlenegyszer énekel, de akkor utánozhatatlanul gyönyörű hangokat hallat. Hasonlóan a Cleary család női és férfitagjaihoz, akik egész életükben arra készülnek, hogy az egyetlen szerelem beteljesüljön rajtuk.

Howard Spring: Tövis és borostyán I–II. A főszereplő azon töri a fejét, vajon mindig megkapott-e az élettől. Bár leginkább a hírnév elérésére törekszik, buktatókon, kaptatókon keresztül.

Ernst Hagan: A Sacher-szálló. A Sacher-dinasztia keletkezéséről, tündökléséről, bukásáról bemutató regény Ausztriában és Bajorországban már bestsellerszámba megy.

Joan Chase: A penzsa királynő országjárása. Az ame-

rikai író nő „beszámoló” a XX. századi matriarkátusról.

Politikai bedekker 1990. A könyv segítségével eligazodhatnak az új politikai szervezetek és mozgalmak között.

Bak József: Hordszárnyas és légpárnás hadihajók. A színes képekkel, ábrákkal és táblázatokkal ellátott füzetecske elsősorban a haditechnika iránt érdeklődő fiataloknak készült.

Dr. Lengyel József—Varga Antal: Lakat alatt — védelmi módszerek a C-64-esre.

Országh László angol–magyar kéziszótárának 15. kiadása is megjelent.

Gerbár József—Magyaré Baldy Márta: Száraz virágok. A szerzők ismertetést adnak a különleges virágokról, azok gyűjtéséről, festéséről, szárításáról, kötészet felhasználásáról.

Dr. Balázs Sándor szerkesztésében kapható a Zöld-ségtermesztők kézikönyve. A Természettudományi Kiselektikon A-tól Z-ig, bővített kiadása a legújabb használatú címszavakat is tartalmazza.

P. Sz.